

Протокол о меродавном праву за обавезе издржавања
(закључен 23. новембра 2007)

Државе потписнице овог протокола,

Желећи да установе заједничке одредбе о меродавном праву за обавезе издржавања,

Желећи да осавремене *Хашку конвенцију од 24. октобра 1956. о меродавном праву за обавезе издржавања деце* и *Хашку конвенцију од 2. октобра 1973. о меродавном праву за обавезе издржавања*,

Желећи да развију општа правила о меродавном праву која могу допунити *Хашку конвенцију од 23. новембра 2007. о међународном остваривању издржавања деце и других чланова породице*,

Одлучиле су да с тим циљем закључе Протокол и сагласиле су се о следећим одредбама:

Члан 1.

Поље примене

(1) Овај протокол одређује меродавно право за обавезе издржавања које проистичу из породичних односа, крвног сродства, брака или тазбинског сродства, укључујући обавезе издржавања детета, без обзира на брачни статус његових родитеља.

(2) Одлуке донете применом овог протокола не утичу на постојање било ког односа из става (1) овог члана.

Члан 2.

Универзална примена

Овај протокол се примењује чак и ако је меродавно право државе нечланице.

Члан 3.

Опште правило о меродавном праву

(1) За обавезе издржавања меродавно је право државе уобичајеног боравишта повериоца, осим уколико овај протокол предвиђа другачије.

(2) У случају промене уобичајеног боравишта повериоца, примењује се право државе новог уобичајеног боравишта од тренутка промене.

Члан 4.

Посебна правила у корист појединих поверилаца

(1) Одредбе које следе примењују се на обавезе издржавања:

а) родитеља према деци;

б) лица која нису родитељи према лицима млађим од 21. године, осим за обавезе које проистичу из односа предвиђених чланом 5. овог протокола;

ц) деце према родитељима.

(2) Право државе суда примењује се ако поверилац не може да оствари издржавање од дужника на основу права предвиђеног чланом 3. овог протокола.

(3) Без обзира на члан 3. овог протокола, примењује се право државе суда уколико је поверилац покренуо поступак пред надлежним органом државе уобичајеног боравишта дужника. Међутим, ако поверилац не може да оствари издржавање од дужника на основу права државе суда, меродавно је право уобичајеног боравишта повериоца.

(4) Уколико поверилац не може да оствари издржавање од дужника на основу права из члана 3. овог протокола и ст. (2) и (3) овог члана, меродавно је право њиховог заједничког држављанства, ако оно постоји.

Члан 5.

Посебно правило за супружнике и бивше супружнике

На обавезе издржавања између супружника, разведених супружника или лица чији је брак поништен не примењује се члан 3, уколико се једна од странака томе противи и ако је право друге државе, нарочито државе њиховог последњег заједничког уобичајеног боравишта, у ближој вези са браком. У том случају, меродавно је право те друге државе.

Члан 6.

Посебна правила о одбрани

Осим за обавезе издржавања деце засноване на родитељско-дечјем односу, као и за оне предвиђене чланом 5. овог протокола, дужник може оспорити захтев повериоца истичући да таква обавеза не постоји ни према праву државе уобичајеног боравишта дужника ни према праву државе заједничког држављанства странака, уколико га оне имају.

Члан 7.

Избор меродавног права за потребе посебног поступка (процесноправни споразум)

(1) Без обзира на чл. 3 - 6. овог протокола, само за потребе посебног поступка који се води у конкретној држави поверилац и дужник издржавања могу изричито изабрати право те државе као меродавно за обавезу издржавања.

(2) Избор учињен пре покретања таквог поступка треба да буде садржан у споразуму у писаном облику или забележен у било ком облику чији је садржај доступан за каснију употребу, потписаном од стране обеју странака.

Члан 8.

Избор меродавног права

(1) Без обзира на чл. 3 - 6. овог протокола, поверилац и дужник издржавања у сваком тренутку могу изабрати као меродавно једно од следећих права:

а) право државе чије држављанство има једна од странака у тренутку избора;

б) право државе уобичајеног боравишта једне од странака у тренутку избора;

ц) право које су странке изабрале као меродавно за своје имовинске односе, или право које је заиста примењено на ове односе;

д) право које су странке изабрале као меродавно за свој развод или раставу или право које је заиста примењено на њихов развод или раставу.

(2) Споразум из става (1) овог члана саставља се у писаном облику или бележи у било ком облику чији је садржај доступан за каснију употребу и потписан од стране обеју странака.

(3) Став (1) овог члана не примењује се на обавезу издржавања лица млађег од 18 година или одраслог лица које због умањења или недостатка личних способности није у стању да се стара о заштити својих интереса.

(4) Без обзира које су право странке изабрале у складу са ставом (1) овог члана, за могућност одрицања повериоца од права на издржавање меродавно је право државе уобичајеног боравишта повериоца у тренутку избора.

(5) Право које су странке изабрале се не примењује ако би то довело до очигледно неправичних или неразумних последица по било коју од њих, осим уколико су у тренутку избора биле потпуно обавештене и свесне последица избора.

Члан 9.

„Пребивалиште” уместо „држављанства”

За потребе поступака покренутих пред њеним надлежним органима, држава која предвиђа пребивалиште као тачку везивања за породичне односе може обавестити Стални биро Хашке конференције за међународно приватно право да реч „држављанство” у чл. 4. и 6. овог протокола замењује речју „пребивалиште” према значењу које оно има у тој држави.

Члан 10.

Јавноправни органи

Право јавноправног органа на регрес регулисано је меродавним правом за тај орган.

Члан 11.

Обим примене меродавног права

Меродавно право за обавезе издржавања одређује, између осталог:

а) да ли, у ком обиму и од ког лица поверилац може тражити издржавање;

б) обим у ком поверилац може тражити издржавање за протекло време;

ц) основе за израчунавање висине издржавања и индексаацију;

д) које је лице овлашћено да поднесе тужбу за издржавање, осим питања страначке способности и заступања у поступцима;

е) застарелост и рокове за подношење тужбе;

ф) обим дужникове обавезе, уколико јавноправни орган остварује право на регрес.

Члан 12.

Искључење „renvoi”

У смислу Протокола, реч „право” означава право које је на снази у држави, уз искључење његових колизионих норми.

Члан 13.

Јавни поредак

Примена права које је меродавно на основу Протокола може бити одбијена само у обиму у коме су његова дејства очигледно супротна јавном поретку државе суда.

Члан 14.

Одређивање висине издржавања

Приликом одређивања висине издржавања, узимају се у обзир потребе повериоца и приходи дужника, као и свака накнада дата повериоцу уместо периодичних плаћања издржавања, чак и ако меродавно право предвиђа другачије.

Члан 15.

Непримењивање Протокола на унутрашње сукобе закона

(1) Држава уговорница у којој се на обавезе издржавања примењују различити правни системи или групе правних норми није обавезна да примењује правила Протокола на сукобе који се тичу само тих различитих система или групе правних норми.

(2) Овај члан се не примењује на регионалну организацију за економску интеграцију.

Члан 16.

Нејединствени правни системи – територијални сукоб закона

(1) У односу на државе у којима се на питања регулисана овим протоколом у различитим територијалним јединицама примењују два или више правних система или групе правних норми:

а) свако упућивање на право државе указује, у конкретном случају, на право које је на снази у одређеној територијалној јединици;

б) свако упућивање на надлежне или јавноправне органе те државе указује, у конкретном случају, на надлежне или јавноправне органе овлашћене да делују у одређеној територијалној јединици;

ц) свако упућивање на уобичајено боравиште у тој држави указује, у конкретном случају, на уобичајено боравиште у одређеној територијалној јединици;

д) свако упућивање на државу заједничког држављанства два лица указује, у конкретном случају, на територијалну јединицу одређену нормама те

државе или, ако одговарајућих норми нема, на територијалну јединицу са којом је обавеза издржавања у најближој вези;

е) свако упућивање на државу чије је једно лице држављанин указује, у конкретном случају, на територијалну јединицу одређену правом те државе или, ако одговарајућих норми нема, на територијалну јединицу са којом је лице у најближој вези.

(2) За одређивање меродавног права на основу Протокола у односу на државу која се састоји из две или више територијалних јединица од којих свака има сопствени правни систем или групе правних норми у погледу материје регулисане овим протоколом, примењују се следећа правила:

а) ако у тој држави постоје важеће норме које одређују територијалну јединицу чије је право меродавно, примењује се право те јединице;

б) ако таквих норми нема, примењује се право територијалне јединице које одређује став 1.

(3) Овај члан се не примењује на регионалну организацију за економску интеграцију.

Члан 17.

Нејединствени правни системи – интерперсонални сукоби

За одређивање меродавног права на основу Протокола у односу на државу која примењује два или више правних система или групе правних норми на различите категорије лица у погледу питања регулисаних овим протоколом, свако упућивање на право такве државе указује на правни систем одређен нормама које важе у тој држави.

Члан 18.

Координација са претходним хашким конвенцијама о издржавању

У односима држава уговорница, овај протокол замењује Хашку конвенцију од 2. октобра 1973. о меродавном праву за обавезе издржавања и Хашку конвенцију од 24. октобра 1956. о меродавном праву за обавезе издржавања деце.

Члан 19.

Координација са другим инструментима

(1) Овај протокол не утиче на друге међународне акте које су државе уговорнице закључиле или ће закључити и који садрже одредбе о материји регулисаној Протоколом, осим уколико су државе уговорнице дале другачију изјаву у таквим актима.

(2) Одредба става 1. овог члана примењује се и на једнообразна правила држава која су заснована на посебним везама, посебно оним регионалне природе.

Члан 20.

Једнообразно тумачење

Приликом тумачења овог протокола, треба водити рачуна о његовом међународном карактеру и потреби промовисања једнообразности његове примене.

Члан 21.

Испитивање практичне примене Протокола

(1) Генерални секретар Хашке конференције за међународно приватно право сазива, када је неопходно, Специјалну комисију ради испитивања практичне примене Протокола.

(2) С тим циљем, државе чланице сарађују са Сталним бироом Хашке конференције за међународно приватно право у прикупљању судске праксе која се односи на примену Протокола.

Члан 22.

Прелазне одредбе

Овај протокол се не примењује на издржавање затражено у држави чланици за период пре његовог ступања на снагу у тој држави.

Члан 23.

Потписивање, ратификација и приступање

(1) Овај протокол је отворен за потписивање у односу на све државе.

(2) Овај протокол је предмет ратификације, прихватања или одобрења држава чланица.

(3) Свака држава може приступити овом протоколу.

(4) Инструменти о ратификацији, прихватању, одобрењу или приступању биће депоновани код Министарства спољних послова Краљевине Холандије, као депозитара Протокола.

Члан 24.

Регионалне организације за економску интеграцију

(1) Регионална организација за економску интеграцију коју су основале само суверене државе и која је надлежна за део или за целокупну материју регулисану Протоколом може, такође, потписати, прихватити, одобрити или приступити Протоколу. У том случају, регионална организација за економску интеграцију имаће, у мери у којој је надлежна за материју регулисану Протоколом, иста права и обавезе као и држава чланица.

(2) У тренутку потписивања, прихватања, одобрења или приступања, регионална организација за економску интеграцију обавештава писменим путем депозитара о материји регулисаној Протоколом, поводом које су државе чланице те организације пренеле своју надлежности на организацију. Организација одмах обавештава писменим путем депозитара о свакој промени пренете надлежности, прецизиране последњим обавештењем, које је дато у складу са овим ставом.

(3) У тренутку потписивања, прихватања, одобрења или приступања, регионална организација за економску интеграцију може изјавити, у складу са чланом 28, да је она надлежна за целокупну материју регулисану овим протоколом и да ће њене државе чланице, које су у овој области пренеле своју надлежност на регионалну организацију за економску интеграцију, бити обавезане Протоколом на основу потписивања, прихватања, одобрења или приступања Организације.

(4) С циљем ступања на снагу Протокола, сваки инструмент који је регионална организација за економску интеграцију депоновала узима се у обзир само уколико је регионална организација за економску интеграцију дала изјаву у складу са ставом 3. овог члана.

(5) Свако упућивање Протокола на „државу чланицу” или на „државу” примењује се, у конкретном случају, подједнако и на регионалну организацију за економску интеграцију која је његова чланица. Ако је регионална организација за економску интеграцију дала изјаву у складу са ставом (3) овог члана, свако упућивање Протокола на „државу чланицу” или на „државу” примењује се, у конкретном случају, подједнако на државе чланице организације.

Члан 25.

Ступање на снагу

(1) Протокол ће ступити на снагу првог дана месеца који следи после истека рока од три месеца након депоновања другог инструмента о ратификацији, прихватању, одобрењу или приступању, предвиђеног чланом 23. овог протокола.

(2) Након тога, Протокол ће ступити на снагу:

а) за сваку државу регионалне организације за економску интеграцију која, у смислу члана 24. овог протокола, накнадно ратификује, прихвати, одобри или приступи Протоколу, првог дана месеца који следи после истека рока од три месеца након депоновања њеног инструмента о ратификацији, прихватању, одобрењу или приступању;

б) за територијалне јединице на које је проширена примена Протокола у складу са чланом 26. овог протокола, првог дана месеца који следи после истека рока од три месеца након пријема обавештења предвиђеног тим чланом.

Члан 26.

Изјаве које се односе на нејединствене правне системе

(1) У складу са чланом 28. овог протокола, држава састављена из две или више територијалних јединица које примењују различита права у материји регулисаној овим протоколом може, у тренутку потписивања, ратификације, прихватања, одобрења или приступања, изјавити да се Протокол примењује на све њене територијалне јединице или на само једну од њих и моћи ће ту изјаву у сваком тренутку да измени давањем нове.

(2) О изјавама из става 1. овог члана биће обавештен депозитар и у њима ће изричито бити означене територијалне јединице на које се Протокол примењује.

(3) Ако држава не дâ изјаву у складу са овим чланом, Протокол се примењује на целокупну територију те државе.

(4) Овај члан се не примењује на регионалну организацију за економску интеграцију.

Члан 27.

Резерве

Није допуштена ни једна резерва на овај протокол.

Члан 28.

Изјаве

(1) Изјаве предвиђене чланом 24. став (3) и чланом 26. став (1) овог протокола могу бити дате у тренутку потписивања, ратификације, прихватања, одобрења или приступања или накнадно и могу бити измењене или повучене у сваком тренутку.

(2) Изјаве, њихове измене или повлачења достављају се депозитару.

(3) Изјава дата у тренутку потписивања, ратификације, прихватања, одобрења или приступања произвешће дејство у тренутку ступања на снагу овог протокола за заинтересовану државу.

(4) Изјава дата накнадно, као и измена или повлачење изјаве произвешће дејство првог дана месеца који следи после истека рока од три месеца након датума пријема обавештења од стране депозитара.

Члан 29.

Отказивања

(1) Свака држава чланица моћи ће да откаже овај протокол писменим обавештењем депозитара. Изјава ће моћи да се ограничи на поједине територијалне јединице државе са нејединственим правним поретком на који се Протокол примењује.

(2) Отказивање ће произвести дејство првог дана месеца који следи после истека рока од 12 месеци након датума пријема обавештења од стране депозитара. Уколико је у обавештењу предвиђен дужи период за наступање дејства, отказивање ће након дана пријема обавештења од стране депозитара произвести дејство истеком тог дужег рока.

Члан 30.

Обавештавање

Депозитар ће обавестити чланице Хашке конференције за међународно приватно право, као и друге државе и регионалне организације за економску интеграцију које су потписале, ратификовале, прихватиле, одобриле или приступиле, у складу са чл. 23. и 24. овог протокола, о следећем:

а) потписима и ратификацијама, прихватањима, одобрењима и приступањима предвиђеним чл. 23. и 24. овог протокола;

б) датуму ступања на снагу овог протокола у складу са чланом 25. овог протокола;

ц) изјавама предвиђеним чланом 24. став (3) и чланом 26. став (1) овог протокола;

д) отказивањима предвиђеним чланом 29. овог протокола.

Као потврду, доле потписани, као прописно овлашћени, потписали су овај протокол.

Сачињено у Хагу, 23. новембра 2007. године, на енглеском и француском језику, при чему су оба текста подједнако веродостојна у једном препису који ће бити депонован у архивама Владе Краљевине Холандије и чија ће оверена копија бити достављена дипломатским путем свакој држави која је била чланица Хашке конференције за међународно приватно право у време одржавања њеног двадесет и првог заседања, као и свакој другој држави која је учествовала на овом заседању.